

# Diest

## 1

Mijn naam is Nicolaes Cleynaerts.

Ik ben geboren in Diest, op de vooravond van het feest van Sinterklaas, in het Beeckhuys, het grootste pand van de woningen tussen de Steynenbrug en de Langbrugge. Ik ben de oudste zoon van Pieter Cleynaerts en Margriet Meeus, maar omdat onze tak van de familie vlak bij de Demer woont, worden we gewoonlijk met ‘Beken’ aangesproken. Diest zelf ligt verborgen tussen de Hagelandse heuvels, die het stadje wel tegen de gure noordenwinden beschutten, maar niet tegen de wisselvalligheden van het lot.

Willem, hertog van Gullik, was heer van onze stad, en het is zijn brutaliteit die me voor het eerst met de wreedheid van de mensen kennis liet maken. De catastrofe deed zich voor op een zaterdag, de eerste dag van oktober: achteraf zag ik de datum in het rood aangestreept in het rekenboek van mijn vader.

Vroeg in de ochtend – de nachtvuren waren nog niet gedoofd – schrok ik wakker van een ongewoon lawaai in de straat: geschreeuw, hoefgetrappel, wapengekletter. De smalle ruimte tussen de huizen van de Abalie was gevuld met ruiters die het wapen van de hertog droegen. Vijandig waren ze niet, maar een blijde intrede was het evenmin. Velen waren zo onhandig bij het bedwingen van hun paarden, dat hier en daar de neergelaten luiken waarop al koopwaar was uitgestald aan diggelen gingen. Na hen kwamen de voetknechten, vloekend en tierend omdat de regenbuien van de voorbije nacht de straat

in een modderpoel hadden herschapen. Op hun doortocht drongen ze systematisch alle huizen binnen en dreven iedereen die niet te oud of te kreupel was, naar buiten. Vader Ghijs, die onlangs zijn heup had gebroken, mocht achterblijven, maar ik moest mee, op de schouders van mijn vader. Voor we de straat op gingen, gooide moeder nog wat zout achter haar rug, in de hoop daarmee het ergste onheil te voorkomen. Met mijn jongere broer Thijs in haar armen sloot ze zich bij de optocht aan: langs de Verversgracht richting Grote Markt.

Een kwartier later bereikten we het marktplein, dat aan de ene kant is afgesloten door de kerk en het stadhuis, en aan de andere kant door talrijke herbergen. Vóór het stadhuis was een houten podium opgericht. Er stonden vier soldeniers op die waakzaam neerkeken op de roerloze massa Diestenaren.

Twee uur lang gebeurde er niets. De zon klom hoger. Bij velen begon de honger te knagen. Om de tijd te doden, richtte ik mijn aandacht op de nieuwe kerk van Sint-Plissis, een machtig bouwwerk, zo hoog dat de versieringen aan de dakgoten vanaf de grond nauwelijks zichtbaar waren. Het gevaarte was omringd door stellingen en bouwmaterialen: in die jaren werd de grote middenbeuk afgewerkt. Een voor een werden de gewelfstukken aan elkaar gezet, zodat de kerk voortdurend in westelijke richting opschoof. Tegelijk werd de oude tempel, die lager en smaller was, afgebroken, als het ware opgeslokt door het nieuwe bouwwerk.

Tegen elf uur kwam er beroering in de massa. Een man in vol ornaat, gevolgd door een schare edele heren, kwam vanuit het Zoutstraatje met grote passen de markt op gestapt. Het gevolg verdween onder het stadhuis.

‘Willem van Gullik, Willem van Gullik!’ klonk het over de markt.

Enkele tellen later verscheen het gezelschap opnieuw, dit-

maal gevolgd door drie stakkers van Diestenaren, wier handen vastzaten in een juk. Een van hen herkende ik: Jan Willekens. Hij bezocht geregeld onze winkel. Na een kort bevel riep een soldaat twee namen af, waarop de barbier en de chirurgijn zich uit de menigte losmaakten.

‘Ze gaan hen martelen’, zei mijn vader.

Moeder sloeg een kruisteken en vele omstanders begonnen angstig te fluisteren.

Toen de barbier en de chirurgijn zich bij het gevolg van de hertog hadden gevoegd, trok de hele troep naar de andere kant van het stadhuis en verdween daar in de kerkers. Enkele ogenblikken later drong het gehuil van de ongelukkigen tot ons door: de deuren van de martelkamer waren met opzet opengelaten.

Op de markt nam de onrust toe. De massa Diestenaren trappelde heen en weer als een troep ossen bij naderend onweer, maar enkele dreigende bewegingen van de soldeniers smoorden het gemor in de kiem. Meer dan een uur hield het gehuil aan, terwijl op de markt alleen een hoest, een niesbui of het snuiten van een neus te horen was.

Een heel eind na de middag sleurden vier hertogelijke dienaars een groot, met bloed besmeurd kapblok de trappen van het podium op. Ze legden het blok op zijn kant, wentelden het tot in het midden en zetten het daar weer overeind. Een vijfde man goot er een emmer water overheen. Daarna kwam het edele gezelschap weer naar buiten, gevolgd door de drie sukkelaars, wier hoofd onder het bloed zat en wier handen als geknakte korenhalmen naast hun lichaam hingen.

De trommels roffelden en de stadsheraut trad naar voren.

‘Voor het roven van de stadskas en het opruien van de bevolking van Diest worden op last van de hertog van Gullik, in persoon aanwezig, op 1 oktober van het jaar des Heren 1496 veroordeeld tot de dood door onthoofding: de ingezetenen

van deze stad Nicolaes van Hove, Hendrik van Bakele en Jan Willekens. Wegens de ernst van de gepleegde misdaden en ter afschrikking van anderen worden de vonnissen onmiddellijk ten uitvoer gebracht.’

De kreten van afschuw die opklonken, werden overstemd door het tromgeroffel. Enkele Diestenaren probeerden het kordon van de soldeniers te doorbreken, maar werden meedogenloos neergeslagen. Naast ons begon een vrouw hartverscheurend te krijsen, eerst rauw en scherp, daarna gesmoord in een mouw of de kap van een tabbaard.

Tot dan toe had ik het gebeuren met een zekere verbazing, misschien wel met opwinding bekeken. Nu besepte ik dat dit bonte tafereel geen onschuldig spel van opwindende kleuren was, maar een bedreiging voor mijn eigen veiligheid. Het gekrijs van de vrouw had angst in mij wakker gemaakt. Geen vrolijke angst, zoals die voor de spoken en kobolden uit de verhalen van vader Ghijs, maar een duistere beklemming die zich als een poliep aan mijn ziel hechtte en die nooit meer zou loslaten.

Het hoofd van de eerste veroordeelde werd op het kapblok gelegd. De trommelaar roffelde, de bijl zoefde door de lucht en scheidde met een doffe knak het hoofd van de romp van Nicolaes van Hove. Snel en achteloos: meer tijd vroeg het niet om een mensenleven te vernietigen. Er ging een kreet van afgrijzen door de menigte toen het verminkte lichaam naast het blok op de grond viel. Gulpen bloed kleurden de vloer van het podium donkerrood. Pas toen het pompen van het hart ophield, tilden de soldaten het lichaam op en droegen het de kelders van het stadhuis in. Het hoofd bleef enkele meters verder liggen.

Daarna was het de beurt aan Hendrik van Bakele. Zijn terechtstelling ging even vlug en zakelijk als die van zijn

medestander. De kreet van afschuw was nog slechts een zucht, omdat alles, ook de meest barbaarse uiting van menselijke wreedheid, went.

Toen Jan Willekens aan de beurt was, liep het mis. Zodra hij naar voren werd gesleurd, begon de vrouw in onze buurt weer te krijsen. Jan rukte aan zijn boeien en vervloekte de hertog in afgrijpselijke bewoordingen. Slechts met grote moeite konden de soldeniers zijn hoofd op het kapblok duwen. De hertog maakte een ongeduldig gebaar, waarop de beul zijn bijl hief en hem onverhoeds weer liet neerkomen. De soldaat die Jan bij de haren hield, schrok van het aankomende geweld en loste zijn greep, zodat Jans hoofd als een veer weer omhoog schoot.

Wat toen gebeurde, was niet om aan te zien. De bijl schampste af op Jans schedel en verbrijzelde de helft van zijn gezicht. Alsof de duivel in hem gevaren was, rukte hij zich los, kroop overeind en maakte met armen en hoofd stuip-trekkende bewegingen. Hij wankelde in de richting van de hertog, schreeuwde hem dierlijke geluiden toe en viel toen neer, terwijl het bloed uit zijn hoofd gutste. Vlug sleurden de soldaten hem weer op het kapblok, zodat de beul met één houw een einde aan zijn lijden kon maken.

Toen pas ontwaakten de Diestenaren uit hun verbijstering. Luide beledigingen werden naar voren geslingerd, vuisten werden gebald en velen probeerden tot bij de hertog door te dringen. Die daalde snel naar de kade af, terwijl de Diestenaren hem aan de andere kant van het stadhuis de pas probeerden af te snijden. Tevergeefs: toen ze ter plaatse kwamen, had het hertogelijk gevolg de Demerbrug al overgestoken. Enkele heethoofden richtten hun woede op de soldeniers, maar die lachten hen uit en gaven hun de goede raad naar huis te gaan.

Mijn vader was zonder een woord te zeggen van de markt vertrokken. Op de terugweg door de Verversgracht nam hij

zulke grote stappen dat moeder het na enige tijd opgaf en met de andere vrouwen achternakwam.

Thuis stond vader Ghijs ons op te wachten. Hij keek ons vragend aan.

‘Onthoofd’, zei mijn vader kort.

‘Jan ook?’ vroeg Ghijs nog, maar vader antwoordde niet en liep door naar het magazijn.

‘We moeten van de hertog af,’ zei vader Ghijs verbeterd, ‘hoe vlugger, hoe liever.’

Ik weet niet waarom ik me die woorden zo goed herinner. Misschien omdat ze de afsluiting vormden van een gruwelijke ervaring die me de rest van mijn leven is bijgebleven. Misschien ook omdat de woorden een profetisch karakter hadden. Drie jaar later immers ruilde de wrede hertog zijn bezittingen in Diest, Zelem en Zichem voor andere eigendommen en werd Engelbert, graaf van Nassau, de nieuwe heer van Diest. Zijn blijde intrede werd gevierd met een groot volksfeest.

## 2

In die tijd ging ik al naar de cleyne school, waar ik vrienden voor het leven maakte. Ik heb het over Servaes en Arnold, twee merkwaardige figuren die elkaars tegenpolen waren.

Servaes was de belhamel, altijd goed voor een pesterij, een sinistere grap of een gedurfde onderneming. Die dadendrang had hij van zijn vader, Willem van Sassen, die in Diest als librariër bekendstond, maar in feite specialist in nieuwigheden was. Geregeld trok Willem naar Leuven of Antwerpen op zoek naar een spectaculaire uitvinding. Bracht hij er eentje

mee, dan was hij er verscheidene maanden zoet mee. Een van de nieuwigheden waar hij jaren aan werkte, was de kunst van het drukken. Zo lang ik Willem heb gekend, heeft hij geprobeerd die vaardigheid onder de knie te krijgen. Maar in plaats van voort te bouwen op wat zijn voorgangers hadden ontdekt, vond Willem het absoluut noodzakelijk hun fouten nog eens over te doen. Waarom werkte dit procedé niet, waarom dat wél? Waarom was deze techniek tot mislukken gedoemd, en die niet? En als hij dan na maanden zoekwerk de oorzaak vond, moest hij met ergernis constateren dat de andere uitvinders intussen ook niet stil hadden gezeten, zodat hij weer op achtervolgen aangewezen was.

Servaes was uit hetzelfde hout gesneden: ook hij hield zich bij voorkeur bezig met dingen waarvan de ware betekenis pas jaren later aan het licht zou komen. Zo had zijn vader hem op een dag verteld dat ze in Antwerpen bij strenge vorst over het ijs liepen met een nieuw soort schoeisel, schaverdijnen genoemd. Reden genoeg voor Servaes om druk te experimenteren met houten, om de voeten gebonden blokken die hij aan de onderkant polijstte tot ze vlot over het ijs schoven. Op die manier kon hij met een goede aanloop twintig stappen ver glijden. Toen Arnold voorstelde de snelheid te verhogen door het raakvlak met het ijs te verminderen, sneed Servaes een blok met een smal houten latje eronder. De snelheid werd inderdaad hoger, maar het latje brak voortdurend af. Vader Willem werd erbij gehaald, en in een mum van tijd was de houten lat vervangen door een ijzeren staaf. Daarmee slierde Servaes over het ijs alsof hij zijn hele leven niets anders had gedaan. Zo vlot ging het dat hij halsoverkop in een wak dook, op het nippertje door ons werd gered en twee weken lang tussen leven en dood zweefde. Alleen dankzij de kaarsen die Arnold en ik

dagelijks voor het Onze-Lieve-Vrouwebeeld van Sint-Plissis brandden kon Servaes van de dood worden gered.

Arnold Streysters was van een ander kaliber. Je kunt zeggen dat zijn schrandrheid alleen door zijn godsvrucht overtroffen werd. Op een keer had Servaes – weer hij – achter het atelier van zijn vader een doorgang gevonden naar de achterkant van het openbare badhuis. In de lemen muur daarvan zaten gaten. Uren brachten we door met het gluren naar de naakte mannen en vrouwen die verondersteld werden daar afzonderlijk te baden, maar in werkelijkheid met elkaar paarden en flikflooiden. Arnold bleef de hele tijd verveeld naast ons zitten zonder ook maar één keer door de opening te kijken. En om het kwartier verzekerde hij ons dat hij voor ons zielenheil zou bidden.

De lessen in de cleyne school stelden niet veel voor. Het grootste gedeelte van de tijd brachten we door met psalmen zingen en Latijnse gebeden opzeggen. Lezen en schrijven gebeurden mondjesmaat: de scholaster beschouwde die vaardigheden als gemakkelijksoplossingen voor het eigenlijke werk, te weten het vanbuiten leren. De leerstof was zeer beperkt. Latijn mocht niet; dat was voorbehouden aan de kapittelschool van Sint-Plissis. En van de *artes liberales* moesten we alleen onthouden wat we in verzen uit het hoofd geleerd kregen – bijzonder weinig dus.

Het enige vak dat min of meer behoorlijk werd aangeleerd, was rekenen, en dat stond me flink tegen. Niet omdat ik toen al liever met woorden dan met rekensommen werkte, maar omdat elke vordering in de cijfertaal mijn afscheid van de school naderbij bracht, want zodra ik zonder fouten kon rekenen, moest ik van mijn vader in de zaak.

Gelukkig werd na een jaar een andere scholaster aangesteld, een jonge broeder die in Leuven had gestudeerd en het met de



voorschriften voor Latijn niet zo nauw nam. Minstens één uur per dag – gewoonlijk van zes tot zeven 's ochtends, wanneer alleen de fanatici aanwezig waren – dreunde hij voor ons de regels op van Donatus' *Ars minor*. Arnold en ik sloegen die les nooit over, zodat we al gauw de lievelingsleerlingen van de broeder waren. Diens voorkeursbehandeling bestond eruit dat hij ons méér dan anderen op de knokkels sloeg wanneer we een of ander woord verkrachtten. Servaes ontsnapte aan die kastijdingen; die bleef 's ochtends in zijn bed liggen.

Op mijn negende besloot mijn vader me thuis te houden. Binnen de kortste keren stond de broeder van de cleyne school in ons Beeckhuys om vader ervan te overtuigen mij nog een jaar langer te laten studeren. Ook mijn neef Ghijsbrecht, die dokter was, kwam een goed woordje voor me doen. Vader stribbelde tegen, zei dat hij er alleen voor stond, maar was uiteindelijk bereid een regeling te treffen: mijn voormiddagen mocht ik met Donatus doorbrengen, na de middag moest ik in het magazijn de inventaris bijhouden. Al met al geen slechte overeenkomst, want met de inventaris had ik zo weinig werk dat ik ook in het magazijn, gebogen over vaders boeken, stiekem Latijn studeerde. Weldra brabbelde ik met Arnold eenvoudige Latijnse zinnnetjes.

### 3

Opgewonden kwam Servaes het magazijn binnengelopen.

'Klaas! Ik heb wat voor je meegebracht.'

Ik keek hem nieuwsgierig aan. Vanachter zijn rug haalde hij een stuk stof tevoorschijn dat een afschuwelijke geur verspreidde.

‘Wat is dat in godsnaam?’

‘Papier, Klaas! Mijn vader heeft papier gemaakt!’

Met grote ogen bekeek ik het bruine lor. Het ding had weliswaar de grootte van een blad, maar het was grof en zwaar en leek in niets op de fijne, bijna doorzichtige blaadjes die ik in echte boeken aantrof. Willem was kennelijk aan zijn zoveelste zinloze onderneming begonnen.

‘Heel mooi!’ zei ik beleefd en ik nam mijn ganzenveer om deze nieuwe stap in de vooruitgang van de mensheid op zijn waarde te onderzoeken. Vol blijde verwachting keek Servaes over mijn schouder mee. Ik drukte mijn pen hard op het papier en veroorzaakte een vlek die zich in alle richtingen verspreidde. Vervolgens probeerde ik een letter ‘o’ en die vulde zich prompt met inkt. Ten slotte brak met een droog geluid de punt van mijn veer af.

‘Goed, hè!’ deed Servaes enthousiast. ‘Maar je drukt veel te hard.’

Hij pakte zijn mes, sneed de schacht van de veer schuin af, splitste de langste slip en sleep het overblijvende gedeelte bij tot het weer scherp was. Op zijn beurt trachtte hij enkele letters op het blad te krijgen. Verder dan een paar vormeloze vlekken kwam hij niet.

‘Geeft niets’, zei hij. ‘Thuis hebben we papier van betere kwaliteit. Kom.’

Ik sloot het magazijn en volgde Servaes naar de Putterstraat. Bij het binnenkomen van Willems atelier viel me de geur van rotte vis op.

‘Achteraan,’ zei Servaes, ‘bij het water.’

In het atelier passeerden we de overwinningen en nederlagen van Willems gevecht met de boekdrukkunst: houten blokken waarin met eindeloos geduld woorden en versieringen waren uitgesneden, maar die onder het geweld van de pers

gebarsten waren; loden platen met afgesleten tekens; en het allerlaatste probeersel: letters uit een legering van lood en ijzer. Het lag er allemaal op en over elkaar, kennelijk verwaarloosd, nu Willem zijn koppige zinnen op iets anders had gezet.

De papiermachine waaraan hij stond te werken, was van een verbluffende eenvoud: de eerste stap in een proces dat Willems voorgangers al vele jaren geleden tot een goed einde hadden gebracht. Eigenlijk was het niet meer dan een houten bak, aan de onderkant voorzien van een fijnmazige zeef. In die bak goot Willem een papperig mengsel, dat hij lange tijd heen en weer schudde zodat het overtollige water eruit kon lopen. Het vlies dat achterbleef, liet hij drogen, tot het voldoende houvast bood om het van de zeef te pellen. Op het grasveld achter het atelier lag een tiental vellen te drogen.

Ik kneep mijn neus dicht en liep tot bij de bak.

‘Wat zit er in die pap, Willem?’

Zonder op te kijken somde Willem de ingrediënten op: ‘Afval van touw en garen, vodden en lorren, tarwemeel, hars. En vislijm, natuurlijk. Dat ruik je wel.’

Vodden en lorren? Geen wonder dat het papier zo grof was. Ik keek in de bak en zag de vezels op het oppervlak drijven.

‘Het papier is te ruw, Willem. Ik kan er niet op schrijven.’

Willem kwam overeind en bekeek me misprijzend.

‘Sjonge, Klaas, dat was me nog niet opgevallen. Weet je dat zeker?’

‘Heel zeker, Willem!’ ging ik meedogenloos door. ‘Ik heb het thuis geprobeerd en mijn pen brak af.’

‘Sjonge, zeg, bedankt voor de tip, hoor!’ zei Willem overdreven beleefd en ik had eindelijk door dat mijn kritiek wat al te enthousiast was geweest.

‘Zo bedoelde ik het niet’, zei ik beschaamd.

Willem pelde het blad van de zeef en legde het op het gras-

veld te drogen. Daarna goot hij wat water bij het mengsel, roerde erin en schepte opnieuw enkele lepels in de zeefbak. Servaes en ik schudden ermee zodat de brij zich gelijkmatig over de bodem verspreidde.

‘Weet je, Klaas,’ zei Willem, ‘openhartigheid is een schone deugd. Tenminste als je je kunt beheersen.’

Servaes keek me aan en knipoogde.

‘Ja, Willem,’ antwoordde ik deemoedig.

‘Je vader heeft dat ook, weet je: die onbehouwenheid. Een familieziekte, vrees ik.’

‘Ja, Willem.’

‘Twistziek volkje, die Cleynaertsen, vooral die van over de beek. Eerlijk, dat wel, maar veel te recht voor z’n raap...’

Ik knikte schuldbewust, denkend aan de knallende ruzies tussen mijn vader en de kleinhandelaars. In het begin had ik me ervoor geschaamd, maar sinds ik in het magazijn stond en constateerde hoe makkelijk die luide twisten tussen pot en pint weer werden bijgelegd, was ik de voordelen ervan gaan waarderen. Mijn vader had nooit geschillen over prijzen, hoeveelheden of leveringstermijnen.

‘Vind je dat ik mijn onbehouwenheid moet afleren, Willem?’

Grinnikend keek hij me aan. ‘Daar is het al te laat voor, Klaas. Veel te laat!’

## 4

Twaalf is de leeftijd waarop droom en werkelijkheid nog moeiteloos in elkaar overgaan. Het mag dan ook niemand verwonderen dat ik op die leeftijd naarstig bezig was een

commentaar te schrijven *Ad epistulam Christophori Columbi de insulis nuper inventis* – ‘Brief van Christoffel Columbus over de eilanden die hij pas heeft ontdekt’. Dat was – in mijn dagdromen – het boek dat Willem voor mij zou uitgeven, zodra hij de druktechnieken voldoende onder de knie had.

Het verslag van Columbus’ tocht naar India was gedrukt door ene Dirk Martens. Willem had het boekje uit Antwerpen meegebracht en mijn hulp gevraagd om het te vertalen. Maar zoveel Latijn kende ik natuurlijk nog niet. Woord voor woord moest ik de tekst ontcijferen en de moeilijkheid daarbij was, dat Willem het boekje niet uit handen wilde geven. Ik moest de hele tekst overschrijven op de dikke vellen papier waarvan alleen hij de kwaliteit waardeerde. Toch deed ik mijn werk met overgave: koppigheid bij het nastreven van onbereikbare doeleinden was toen al een van mijn voornaamste ondeugden.

‘Klaas, pak je spullen. Het schip is er.’

Vanuit het magazijn kwam vader de kamer in en hij liep meteen door de straat op. Ik greep een vel papier, een flesje inkt en een nieuwe ganzenpen en haastte me achter hem aan. Langs de Steynenbrug bereikten we de Spiegel, waar we rechtsaf de drukke Lange Steenweg op liepen. Ondanks het druilerige weer waren veel boeren naar Diest afgezakt om hun verse groenten aan de man te brengen. De kramen versperden de hele breedte van de weg.

Hier en daar bleef vader wat staan praten. Hij wilde weten hoe het zat met de Gelderse roversbenden op het platteland. Sinds Hendrik van Nassau heer van Diest was geworden, leek de toestand verbeterd, maar helemaal gerust konden handelaars en reizigers toch niet zijn.

Langs het Grote Gasthuis en de lakenhalle liepen we tot op de markt, waar de immense Sint-Plissistempel op zijn vol-

tooiing wachtte. De houten stellingen rond het schip waren weggenomen en een aantal openingen in de zijgevels was al gedicht met kleurige glasramen. Alle inspanningen waren nu gericht op de westertoren, waarvan twee jaar geleden de eerste steen was gelegd. Vader beweerde dat het gevaarte minstens honderd meter hoog zou worden.

‘Wie is schipper, vader?’

‘Nicolaes van Hamme.’

Een meevaller. Ik had Nicolaes al verscheidene keren ontmoet en telkens verraste hij me met een nieuw sterk verhaal. De laatste keer had hij het over een modern schip dat in Spanje werd gemaakt en dat niet kon vergaan: bij de bouw ervan werden namelijk geen nagels gebruikt, zodat de magnetische bergen onder het zeeoppervlak het vaartuig niet naar beneden konden trekken.

‘Waar komt het schip vandaan?’

‘Van Antwerpen.’

‘Is er gember bij de lading?’

‘En peper en nootmuskaat, hoop ik.’

Op de kade heerste de drukte van de grote dagen. De laatste tijd liepen er niet zoveel schepen meer binnen, en dus werd elke aankomst met geestdrift begroet door allen die hoopten hun slag te slaan: handelaars, bedelaars, dronkaards en nietsnutten van alle slag.

Het schip lag afgemeerd onder de verhoogde brug, van waaraf een takel de vracht uit het ruim tilde om die met een brede zwaai op de kade neer te poten. Zolang dat werk bezig was, mocht ik niet in de buurt komen: elk jaar vielen onder de neerstortende kisten wel enkele gewonden.

‘Klaas! Hé, Klaas van Hamme!’

Een zwaargebouwde kerel met ros haar en armen als boomwortels draaide zich om en lachte breed toen hij ons

herkende. Naast hem stond een zwartgekleurd jongetje, dat veel bekijks had en af en toe door iemand betast of gestreeld werd. Ook voor mij was het de eerste keer dat ik iemand met een zwarte huid zag, en ik vergaapte me aan hem als aan een kermisattractie.

Klaas gaf de goederenlijst aan het jongetje, duwde het schorremorrie opzij en kwam onze richting uit.

‘Peter! In goede gezondheid, zie ik. Hoe gaat het met Margriet?’

‘Uitstekend, Klaas. Goede vaart gehad?’

‘Het kon erger. Tot Leuven was alles rustig, maar daarna heb ik mijn hart vastgehouden. Verder ga ik zeker niet.’

‘Gelijk heb je. Achter Zelem is niemand meer veilig.’

De robuuste schipper wees met zijn kin naar mij.

‘En, hoe is het met mijn naamgenoot? Flink uit de kluiten gewassen, zie ik. Hij wordt nog van mijn kaliber.’ Lachend verkocht hij me een mokerslag, waar ik even van suizebolde.

‘Misschien treedt hij wel in jouw voetsporen, Klaas. Hij zit de hele dag in het reisboek van Columbus te lezen.’

‘Kan hij Latijn lezen? Dan lijkt hij me meer een geleerde dan een schipper. En wat vertelt die Columbus zoal, Klaas?’

‘Dat er veel goud is in India.’

‘Da’s waar. Dat heb ik in Sevilla met mijn eigen ogen gezien. Maar weet je wat níét waar is?’

Nieuwsgierig ging ik dichterbij hem staan. Klaas’ eerste verhaal kwam eraan.

De schipper boog zich voorover en fluisterde me toe: ‘Dat goud zit niet in India!’

Op mijn beurt liet ik mijn stem dalen.

‘Waar zit het dan, schipper?’

Daarop riep Klaas zo luid dat de hele kade het kon horen: ‘In de Nieuwe Wereld, Klaas! In de Nieuwe Wereld!’